

Burgerschap

OBS De Schatkist Kerkrade

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Onze schoolgegevens	4
2 De context	5
2.1 De wet Burgerschap	5
2.2 De Concept Kerndoelen (2024)	5
2.3 Het onderzoekskader	6
2.4 Onze Bouwstenen	7
3 Onze school	9
3.1 Kenmerken van onze school	9
3.2 Risico's	9
3.3 Kennis van diversiteit	10
4 Ons schoolconcept	11
4.1 Algemeen	11
4.2 Missie	11
4.3 Kernwaarden	11
4.4 Basiswaarden van de democratische rechtsstaat	11
4.5 Visie	12
4.6 Einddoelen bouwstenen burgerschap	12
4.7 Visie-uitspraken	13
4.8 Hoofddoelen en burgerschap	13
4.9 Sociale en maatschappelijke competenties	14
5 Uitwerking leerdoelen bouwstenen	15
5.1 Sociale ontwikkeling	15
5.2 Democratisch burgerschap	16
5.3 Participatief Burgerschap	17
5.4 Digitaal burgerschap	19
5.5 Solidariteit en diversiteit	21
5.6 Algemene en culturele ontwikkeling	24
6 Burgerschapsonderwijs op onze school	26
6.1 Ons schoolcurriculum	26
6.2 Toetsing en afsluiting	26
6.3 De School als oefenplaats	27
6.4 Ons Aanbod	28
7 Kwaliteitszorg	29
7.1 Algemeen	29
7.2 Kwaliteitscyclus en monitoring	29
7.3 Publieke verantwoording	29
7.4 De module Burgerschap	30
8 Taakverdeling	31
8.1 Organisatie (wie doet wat)	31
8.2 Taakomschrijving	31

1 Inleiding

1.1 Inleiding

School is een plek om leerlingen op te leiden voor het leven. Een plek om hun menselijkheid te ontdekken en de moed te kunnen vinden om de wereld voort te zetten. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Vanuit de termen kwalificatie, socialisatie en persoonlijkheidsvorming geven wij binnen MOVARE invulling aan ons burgerschapsonderwijs. Hierin houden wij rekening met de vraag vanuit de wet(2021) om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen en hiermee sluiten wij tevens aan op de standaard OP0 (2023).

In dit beleidsstuk beschrijven we onze visie, de manier waarop we burgerschap hebben ingericht(leerdoelen, aanbod en samenhang), onze praktische aanpak en de wijze waarop we burgerschap evalueren.

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt, en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

OBS De Schatkist is een school van onderwijsstichting Movare.

Gegevens van de school	
Instellingscode	22KH
Schoolnaam	OBS De Schatkist
Directeur	Sander Hawinkels
Adres	Feldbiss 210
Postcode + Plaats	6462HC Kerkrade
E-mailadres	sander.hawinkels@movare.nl
Telefoonnummer	0455670203
Website	www.obsdeschatkist.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. De wettelijke burgerschapsopdracht is sinds 2021 als volgt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.
 - het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
 - het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

2.2 De Concept Kerndoelen (2024)

In maart 2024 verschenen de concept-kerndoelen voor Burgerschap. Kerndoelen gelden als de wettelijke opdracht voor elke school; ze zijn richtinggevend voor het curriculum en de onderwijsontwikkeling. De nieuwe (concept) kerndoelen bestaan uit aanbodsdoelen (gericht op de school) en beheersings- en ervaringsdoelen (gericht op de leerling). De nieuwe concept-kerndoelen beschrijven de inhoud van het onderwijs in termen van kennis, vaardigheden en houdingen en zijn zo geformuleerd dat scholen ruimte hebben voor een eigen invulling (in relatie met hun eigen visie of identiteit, of in relatie met de kenmerken van hun leerlingenpopulatie).

De concept-kerndoelen Burgerschap richten zich momenteel op twee domeinen en onderscheiden vijf kerndoelen:

	Domeinen	Kerndoelen
1	Schoolcultuur	Vooralsnog geschrapt
2	Samenleving en democratie Diversiteit	Democratische waarden Maatschappelijke betrokkenheid Democratische betrokkenheid
3	Maatschappelijke vraagstukken	Maatschappelijke vraagstukken

In de uitwerking is ieder kerndoel voorzien van een doelzin, een toelichting ('het gaat hierbij om') en voorbeelden ('te denken valt aan'). De voorbeelden worden niet gerekend tot de kerndoelen, ze geven slechts een mogelijke invulling.

Zodra de conceptkerndoelen de berproevingsfase hebben doorstaan en zijn voorgelegd als wetsvoorstel, zullen wij als school van MOVARE onze doelen ook op bewuste wijze koppelen aan de vastgestelde kerndoelen.

We geven wij hier beneden de concept-kerndoelen, de doelzinnen en de toelichtingen inclusief de meest recente aanpassingen.:

Diversiteit

De school bevordert de respectvolle omgang van leerlingen met diversiteit in de samenleving.

- kennis over hoe de diverse samenleving op het gebied van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid er uit ziet;

- bewustwording stimuleren van de perspectieven en ervaringen van anderen;
- oefenen van respectvolle omgang met anderen;
- kennis over hoe de grondwet gelijke behandeling in gelijke gevallen voorschrijft en discriminatie op welke grond dan ook verbiedt;
- bespreken en tegengaan van gedrag en uitingen die racistisch of discriminerend zijn.

Democratische waarden*

De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden

- Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Kennis over het belang van de grondwet, kinder- en mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf
- Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst

*Momenteel wordt dit doel nog hergeformuleerd van beheersingsdoel naar aanboddoel.

Maatschappelijke betrokkenheid

De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving

- Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving
- Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen
- Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties
- Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven

Democratische betrokkenheid

De leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven

- Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend
- Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties
- Communiceren op een respectvolle wijze
- Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen
- Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving

Maatschappelijke vraagstukken

De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen

- Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken
- Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen
- Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden
- Verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn

2.3 Het onderzoekskader

De standaarden hebben betrekking op aspecten van kwaliteit, waaronder het onderwijs gericht op bevordering van burgerschap. Hieronder wordt aangegeven in welke standaarden onderdelen van burgerschap aan de orde zijn.

Het toezicht op burgerschap is integraal onderdeel van het inspectietoezicht en omvat, al naar gelang de situatie, aandacht voor een of meer onderdelen, en krijgt aandacht als apart thema of in samenhang met andere aspecten van kwaliteit.

Bevordering burgerschap

De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt dat onderwijs actief burgerschap en sociale cohesie bevordert. Bij het toezicht hanteert de inspectie geen 'eigen' eisen; alleen de wet is uitgangspunt, die bevat minimumeisen. Dat betekent dat zolang scholen aan wettelijke eisen voldoen, invullingen gekozen kunnen worden die passen bij de school. De wettelijke eisen zijn in de standaarden verwerkt en deze zijn hieronder weergegeven.

Standaarden schoolniveau waarin burgerschap verantwoord wordt:

OP0 Basisvaardigheden
OP1 Aanbod
OP2 Zicht op ontwikkeling en begeleiding
OP3 Pedagogisch-didactisch handelen
VS1 Veiligheid
VS2 Schoolklimaat
OR2 Sociale en maatschappelijke competenties
SKA1 Visie, ambities en doelen
SKA2 Uitvoering en kwaliteitscultuur
SKA3 Evaluatie, verantwoording en dialoog

Standaarden bestuursniveau

BAK1 Visie, ambities en doelen
BAK2 Uitvoering en kwaliteitscultuur
BAK3 Evaluatie, verantwoording en dialoog

De wet vraagt:

- 1) Actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen (standaarden OP0, OP2, OR2). waarbij de volgende elementen op herkenbare wijze terugkomen in het onderwijs:
- 2) kennis van en het respect voor basiswaarden van de democratische rechtsstaat worden bevorderd (standaarden OP0, VS1, VS2);
- 3) sociale en maatschappelijke competenties worden ontwikkeld (standaarden OP0, VS2);
- 4) de schoolcultuur is in overeenstemming met basiswaarden, leerlingen worden gestimuleerd daarmee te oefenen en de school draagt zorg voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen (standaarden OP3, VS1, VS2).

2.4 Onze Bouwstenen

Onze bouwstenen, zijn onderdeel van ons fundamenteel van burgerschap binnen MOVARE en lopen als rode leidraad door het beleidsplan burgerschap. Ze helpen om doelgericht en in samenhang te werken aan burgerschapsonderwijs. In het beleidsplan burgerschap worden doelstellingen geformuleerd vanuit deze bouwstenen én is de leer inhoud van het curriculum gestaafd op doelstellingen vanuit deze bouwstenen.

Binnen MOVARE werkt iedere school middels deze bouwstenen. Op deze wijze zorgen wij ervoor dat er een gezamenlijke taal ontstaat en wij over hetzelfde praten als het om Burgerschap gaat.

Onze bouwstenen zijn:

Bouwstenen	Gaat Over:
Sociale ontwikkeling	Het sociaal Emotioneel Leren in relatie tot het ontwikkelen van sociale competenties.
Democratisch burgerschap	Over de basiswaarden binnen de thema's Vrijheid-gelijkheid-Macht en Inspraak en het vertalen daarvan binnen een democratische cultuur
Participatief Burgerschap	De manier waarop je deelneemt aan de maatschappij i.r.t. je maatschappelijke competenties
Identiteit	de manier waarop je je wilt definiëren als mens
Solidariteit	De manier waarop je vorm geeft aan de relatie/betrokkenheid met de ander
Diversiteit	de manier waarop jij omgaat met de verschillen tussen jezelf en mensen

Optioneel zijn nog:

Bouwsteen
Digitaal Burgerschap
Algemene en Culturele Vorming
Seksualiteit

Hierbij maken wij de opmerking dat zodra digitale geletterdheid een vaste wettelijk plaats krijgt, ook deze bouwsteen tot een vast onderdeel zal worden van ons burgerschapscurriculum.

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Burgerschapsvorming brengt jonge burgers (want dat zijn onze leerlingen) de basiskennis, vaardigheden en houding bij die nodig zijn om een actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving. Ze maken kennis met begrippen als democratie, grond- en mensenrechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en het omgaan met maatschappelijke diversiteit. Die kennis komt niet alleen uit het boekje, maar wordt ook geleerd door te oefenen in de praktijk.

Wij willen hieraan een actieve bijdrage leveren door leerlingen in staat te stellen zich te ontwikkelen tot actieve en verantwoordelijke burgers, die zelfbewust en mondig zijn. Toekomstige burgers die respect hebben voor andere opvattingen en die kunnen en willen samenwerken en samenleven.

Wat betekent dit voor onze school:

- Iedereen is uniek, je hoeft niet perfect te zijn.
- Respect tonen voor elkaar, de omgeving en de natuur
- Gelijkwaardigheid en waardering t.o.v. alle medemensen.
- Eerlijkheid in alle handelen.
- Afwijzen van gewelddadig of agressief gedrag.
- Verschillen benutten als kans om van elkaar te leren.
- Leerkracht heeft een voorbeeldfunctie en handelt daarnaar.

Voor een populatieanalyse verwijzen wij naar onderstaande bijlage.

Bijlage 1: Leerlingpopulatie OBS De Schatkist 2024-2025

3.2 Risico's

Gelet op de kenmerken van de leerlingen, de ouders en de omgeving zien wij de volgende risico's voor de ontwikkeling van burgerschap in de thuissituatie.

Risico's sociale ontwikkeling: De populatie kinderen laat veelvuldig problemen zien die te maken hebben met een instabiele thuissituatie van kinderen. Kinderen komen voort uit gezinnen waarin ouders een laag zelfbeeld hebben en weinig verantwoordelijkheid ervaren op het vormgeven van de eigen toekomst.

Risico's democratisch burgerschap: Een evenwichtige machtsverdeling om te komen tot een fundamentele houding en de daaruit voortvloeiende gedragingen van een persoon. Het opdoen van ervaringen en reflectie daarop. Je betrokken voelen bij de samenleving, je kunnen inleven in de positie van een ander en gedrag tonen dat past in een democratie. Vrijheid van meningsuiting en niet discrimineren. Waarderen en respecteren van andere opvattingen is een essentiële grondhouding.

Risico's participatief burgerschap: Mee willen doen aan de democratisch en multiculturele samenleving. Meedoen in sociale verbanden, meedenken over oplossingen en meebeslissen over zaken die hen aangaan. Eigenaarschap over eigen keuzes en toekomst is bij ouders niet groot. Kinderen zijn hierin niet grootgebracht.

Risico's ontwikkeling identiteit: Vanuit eigen overtuiging iets willen. Enerzijds leven volgens eigen waarden en normen en anderzijds de grenzen en beïnvloeding van de omgeving. De identiteit is permanent in ontwikkeling. Het gaat erom dat de leerling bereid is zich actief in andere culturen, opvattingen en gewoonten te verdiepen zonder de eigen identiteit uit het oog te verliezen

Risico's algemene ontwikkeling: De mate van zelfredzaamheid van kinderen, vooral in de onderbouw, wordt door school als laag gewaardeerd.

Risico's in relatie tot basiswaarden: Wat zijn voor onze kinderen de basiswaarden?

Bovenstaande risico's hebben de volgende consequenties voor onze aanpak en de leerstof: De landelijke basisaanpak grotendeels niet toereikend is op de middenmoot van onze populatie. Op basis van onze leerling gewicht en de spreiding, blijkt dat we lage resultaten mogen verwachten van onze populatie. Daarnaast zijn er diverse leerling, gezins- en wijkenmerken die invloed uitoefenen op

de ontwikkeling van onze leerlingen, waaronder taalproblematieken, sociaaleconomische problematieken. Ook kent onze school een hoog percentage zijnstroom vanuit andere basisscholen. Dit alles vraagt van onze school dat wij in onze onderwijspraktijk op een andere manier moeten vormgeven.

3.3 Kennis van diversiteit

Op onze school hebben we als team voldoende zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders. We beschikken over afspraken en beleid over de omgang met diversiteit. De directie en de medewerkers onderhouden contacten met culturele en religieuze instellingen in de 'omgeving' van de school. We proberen de kloof tussen school en thuis zo klein mogelijk te maken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn; we beschikken over de kennis en de vaardigheden die ons in staat stellen om rekening te houden met culturele verschillen. In het kader van kwaliteitszorg meten we één keer per vier jaar onze kennis van de diversiteit met behulp van de vragenlijst Diversiteit Ouders en Leerlingen (ParnasSys WMK).

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we eerst vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

4.2 Missie

Kinderen van obs De Schatkist moeten na acht jaar onderwijs op onze school, klaar zijn voor de overstap naar de wereld die voor hen ligt. Daarom werken we in onze school samen kansrijk aan ons burgerschapsonderwijs. De school draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen tot democratische burgers die zich staande kunnen houden in, en een actieve bijdrage willen leveren aan onze pluriforme samenleving. Op onze school wordt actief aandacht besteed aan de overeenkomsten en verschillen tussen kinderen, zonder voorkeur voor één bepaalde opvatting. Onze school heeft aandacht voor én biedt ruimte aan ieder kind én iedere leerkracht. Niet apart, maar samen.

Onze school maakt actief werk van de pluriformiteit die onze samenleving kenmerkt, gaat segregatie tegen, draagt bij aan de integratie en stimuleert democratisch burgerschap. In het openbaar onderwijs leren kinderen van elkaar, door het actief verkennen van hun culturele, levensbeschouwelijke en economische achtergronden.

4.3 Kernwaarden

Burgerschap lijkt in de uitwerking vaak te relateren aan zogenaamde kleine waarden. Denk daarbij aan goed met de burens omgaan, de omgeving netjes houden, oog hebben voor anderen etc. Maar burgerschap steunt vooral op grote waarden. Plato en Aristoteles onderscheidden al ver voor Christus vier kardinale deugden, te weten rechtvaardigheid, verstandigheid, moed en gematigdheid. De Nederlandse ethici Fokkink en Kinneging hebben deze vier deugden omgebogen naar een meer relationele versie

- Rechtvaardigheid
- Weldadigheid
- Waardigheid
- Vrijheid

Deze grote waarden kunnen een rol spelen in ons curriculum. Zeker is dat onze eigen normen en waarden een belangwekkende rol spelen bij ons burgerschapsonderwijs. Voor onze school geldt dat het volgende van groot belang is:

1. **Iedereen welkom:** onze school staat open voor alle kinderen, ongeacht hun levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid.
2. **Iedereen benoembaar:** onze school staat open voor iedereen, ongeacht levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid.
3. **Wederzijds respect:** onze school houdt rekening met en gaat uit van wederzijds respect voor de levensbeschouwing of godsdienst van alle leerlingen, ouders en personeelsleden.
4. **Waarden en normen:** onze school besteedt actief aandacht aan uiteenlopende levensbeschouwelijke, godsdienstige en maatschappelijke waarden.
5. **Democratische organisatie:** onze school betreft leerlingen, ouders en personeelsleden actief bij de besluitvorming over doelstellingen en werkomstandigheden.
6. **Godsdienst en levensbeschouwing:** onze school biedt de gelegenheid om godsdienstig of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te volgen.

4.4 Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd binnen de termen vrijheid, gelijkheid, macht en inspraak en solidariteit. Het gaat om:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid [tolerantie]
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef

Op onze school besteden we doelgericht aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is.

4.5 Visie

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme maatschappij. Onze school vindt het van belang om haar leerlingen op een goede manier hierop voor te bereiden. Onze leerlingen maken ook nu al deel uit van de samenleving. Allereerst is kennis van belang, maar daar blijft het wat ons betreft niet bij. Vanuit onze identiteit vinden wij het belangrijk dat leerlingen op een bewuste manier in het leven staan, waarbij ze niet alleen respect hebben voor anderen en andersdenkenden, maar ook naar anderen omzien. In de school leren wij onze leerlingen daarom goed samen te leven en samen te werken met anderen. Wij willen leerlingen brede kennis over en verantwoordelijkheidsbesef meegeven voor de samenleving.

4.6 Einddoelen bouwstenen burgerschap

Vanuit MOVARE zijn er voor alle scholen gezamenlijke einddoelen voor burgerschapsonderwijs opgesteld, omdat het wettelijke kader voor iedere school gelijk is. Deze gezamenlijke basis zorgt voor samenhang en duidelijkheid binnen de stichting. Tegelijkertijd erkennen we dat iedere school een eigen visie, context en populatie heeft. Daarom is er ruimte voor scholen om – waar nodig – eigen accenten of aanvullingen toe te voegen aan de geformuleerde einddoelen. Zo ontstaat er een gedeeld fundament dat recht doet aan zowel de wettelijke opdracht als aan de specifieke onderwijsbehoeften binnen de school.

Bij ieder einddoel gaat het wat ons betreft om de samenhang tussen de componenten kennis, vaardigheden en houding, welke verder zijn uitgewerkt in ons dagelijks curriculum. Via de gekozen einddoelen richten we ons op de (democratische) persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

Onze leerlingen verlaten eind groep 8 de school en hebben kennis, vaardigheden en houding opgedaan betreffende de volgende einddoelen:

Bouwsteen	Doelstelling
<i>Sociale ontwikkeling:</i>	Leerlingen ontwikkelen inzicht in zichzelf en in de ander. Ze leren hun emoties herkennen en reguleren, krijgen oog voor de gevoelens en behoeften van anderen en kunnen hier op een passende manier mee omgaan. Ze oefenen in het maken van eigen keuzes, waarbij ze rekening houden met anderen. Ze bouwen aan zelfvertrouwen, kunnen samenwerken, conflicten oplossen en relaties onderhouden. Aan het eind van groep 8 beschikken leerlingen over de sociale vaardigheden die nodig zijn om zich respectvol, verantwoordelijk en betrokken te gedragen in diverse groepen en situaties.
<i>Democratisch Burgerschap:</i>	Leerlingen begrijpen hoe democratische processen werken en waarom inspraak, overleg en het naleven van afspraken belangrijk zijn in een samenleving. Ze ervaren dat hun stem ertoe doet en oefenen in het vormen en beargumenteren van een mening, het luisteren naar anderen en het samen nemen van beslissingen. Daarnaast leren ze kritisch na te denken over macht, regels en instituties, en welke rol deze spelen in een democratische rechtsstaat. Ze voelen zich verantwoordelijk voor hun rol binnen de groep en leren actief en met respect deel te nemen aan democratische processen, van de klas tot de samenleving.
<i>Participatief burgerschap:</i>	Leerlingen leren dat zij zelf invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving en gestimuleerd worden om bij te dragen aan hun school, buurt en maatschappij. Ze ontwikkelen een open en onderzoekende houding, tonen initiatief en leren omgaan met verschillen van inzicht en oefenen in constructieve dialoog en samenwerking. Ze leren hoe zij, in samenwerking met anderen, kunnen bijdragen aan oplossingen voor gezamenlijke vraagstukken. Ze ervaren dat participatie ertoe doet en ontdekken hoe ze een verschil kunnen maken, nu én in de toekomst.
<i>Solidariteit:</i>	Leerlingen leren zich in te leven in anderen en begrijpen dat niet iedereen dezelfde kansen of omstandigheden heeft. Ze ontwikkelen een houding van zorg, betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor anderen, dichtbij en ver weg. Ze oefenen in het herkennen van onrechtvaardigheid en leren hoe ze kunnen bijdragen aan een eerlijkere samenleving. Ze leren samen te leven op basis van gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid en worden gestimuleerd om op te komen voor wie of wat kwetsbaar is. Zo groeien ze uit tot mensen die bereid zijn elkaar te helpen en zich in te zetten voor het algemeen belang.
<i>Diversiteit:</i>	Leerlingen ontdekken dat mensen verschillend zijn en dat dit waardevol is voor een samenleving. Ze leren respectvol om te gaan met andere leefwijzen, opvattingen en culturen en krijgen oog voor eigen identiteit en die van anderen. Ze reflecteren op hun eigen achtergrond en ervaringen en leren hoe deze hun perspectief beïnvloeden. Ze oefenen in het voeren van open gesprekken, tonen nieuwsgierigheid in plaats van oordeel en durven vragen te stellen. Zo ontwikkelen zij een houding van inclusie, waardering en wederzijds begrip in een steeds diverser wordende wereld.

4.7 Visie-uitspraken

4.8 Hoofddoelen en burgerschap

Ons onderwijs kent drie hoofddoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofddoelen:

Kwalificatie en Burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.

Socialisatie en Burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de 'omgeving', de wereld om hen heen.

Persoonsvorming en Burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk

om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

4.9 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen; burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen de sociale en maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Welke competenties dat precies zijn is niet voorgeschreven, omdat dit afhangt van de actualiteit, de context van de school, de leefwereld van de leerlingen en onze eigen opvattingen. Op onze school richten we ons op de volgende competenties:

Sociale competenties [zie de methode]	Maatschappelijke competenties
IK: besef hebben van jezelf	Discussiëren - argumenteren - communicatief vermogen
IK: zelfmanagement	Presenteren en overtuigen
IK: relaties aangaan en onderhouden	Kritisch vermogen - informatieverwerking
IK: samenwerken met anderen	Betrokkenheid en helpend-zijn
DE ANDER: empathie	Integer en moreel handelen
DE ANDER: waarderen van verschillen	Loyaliteit
DE ANDER: conflicten oplossen	Diplomatiek en tactvol zijn
DE ANDER: vrienden maken	Creatief denken
OMGEVING: verantwoordelijkheid	Flexibiliteit - aanpassingsvermogen
OMGEVING: passend gedrag	Omgevingsbewustzijn (gedrag in de publieke ruimte)
	Initiatief nemen - doorzettingsvermogen
	Omgaan met (sociale) media
	Oog voor duurzaamheid

5 Uitwerking leerdoelen bouwstenen

5.1 Sociale ontwikkeling

Binnen het wettelijk kader voor burgerschapsonderwijs wordt gevraagd om een schoolcultuur waarin leerlingen actief kunnen oefenen met sociale en maatschappelijke competenties, binnen een omgeving die gekenmerkt wordt door democratische waarden.

Op onze school is de sociaal-emotionele ontwikkeling een vak, maar vanzelfsprekend is de sociale ontwikkeling ook een integraal onderdeel bij alle andere vakken. Op onze school hebben we sociale competenties vastgesteld (zie hoofdstuk 4) waarover de leerlingen uiteindelijk moeten beschikken, we bieden de sociaal-emotionele ontwikkeling aan met behulp van een methode/werkwijze (PBS) en we volgen de ontwikkeling met een leerlingvolgsysteem. In ons schoolcurriculum zijn ten opzichte van deze sociale competenties leerdoelen gesteld, die opeenvolgend er zorg voor dragen dat kinderen ook de mogelijkheid krijgen zich hierin te ontwikkelen.

Doelen sociale vaardigheden:

Onderbouw (4 tot en met 6 jaar)

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen empathie en zorgzaamheid voor anderen in hun omgeving.
2. Kinderen tonen respect voor regels en afspraken binnen sociale interacties.
3. Kinderen tonen interesse in het delen van speelgoed en het samen spelen met leeftijdsgenoten.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen leren hun emoties te uiten en om te gaan met gevoelens zoals boosheid en verdriet.
2. Kinderen ontwikkelen luistervaardigheden en leren rekening te houden met de gevoelens van anderen.
3. Kinderen oefenen sociale vaardigheden door middel van rollenspellen en groepsactiviteiten.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over de basisprincipes van vriendschap en samenwerking.
2. Kinderen begrijpen het belang van eerlijkheid en het oplossen van conflicten op een vreedzame manier.
3. Kinderen krijgen inzicht in sociale rollen en verwachtingen binnen verschillende sociale contexten.

Middenbouw (7 tot en met 9 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen respect en empathie voor anderen, ongeacht hun achtergrond.
2. Kinderen tonen bereidheid tot samenwerking en het opbouwen van positieve relaties.
3. Kinderen tonen verantwoordelijkheid voor hun eigen gedrag en de impact ervan op anderen.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen effectieve communicatievaardigheden, zowel verbaal als non-verbaal.
2. Kinderen leren conflicten oplossen en onderhandelen met anderen.
3. Kinderen ontwikkelen sociale vaardigheden om vriendschappen te sluiten en relaties te onderhouden.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen de basisprincipes van sociale interactie en groepsdynamiek.
2. Kinderen leren over verschillende sociale normen en verwachtingen binnen diverse gemeenschappen.
3. Kinderen begrijpen de impact van hun gedrag op anderen en de samenleving als geheel.

Bovenbouw (10 tot en met 12 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen empathie en begrip voor anderen, ongeacht hun achtergrond.
2. Kinderen tonen respect en tolerantie voor diversiteit binnen hun gemeenschap.
3. Kinderen tonen bereidheid tot samenwerking en het opbouwen van positieve relaties.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen effectieve communicatievaardigheden, zowel verbaal als non-verbaal.

2. Kinderen leren conflicten oplossen en onderhandelen met anderen.
3. Kinderen ontwikkelen sociale vaardigheden om vriendschappen te sluiten en relaties te onderhouden.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen de basisprincipes van sociale interactie en groepsdynamiek.
2. Kinderen leren over verschillende sociale normen en verwachtingen binnen diverse gemeenschappen.
3. Kinderen begrijpen de impact van hun gedrag op anderen en de samenleving als geheel.

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term ‘democratisch burgerschap’ met twee zaken: het gaat om kennis van en betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burgers aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen, te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

In ons schoolcurriculum in de bijlage zijn de leerdoelen terug te vinden voor leerjaar 1 t/m 8 waarmee wij toewerken naar ons einddoel zoals geformuleerd in hoofdstuk 4.

DOELEN VOOR DE ONDERBOUW (4 tot 6 jaar)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	1. Kinderen tonen respect voor anderen en luisteren naar verschillende meningen en standpunten. 2. Kinderen tonen interesse in het nemen van beslissingen en het geven van hun mening. 3. Kinderen tonen bereidheid om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen gedrag en keuzes.
Vaardigheid (kunnen)	1. Kinderen oefenen met het delen van speelgoed en het nemen van beurten tijdens spelactiviteiten. 2. Kinderen leren eenvoudige democratische principes, zoals stemmen door handopsteking. 3. Kinderen ontwikkelen vaardigheden voor samenwerking en het oplossen van problemen binnen groepsactiviteiten.
Kennis (kennen/weten)	1. Kinderen leren over het belang van eerlijkheid, gelijkheid en respect in sociale interacties. 2. Kinderen begrijpen dat hun acties en keuzes invloed hebben op anderen in hun omgeving. 3. Kinderen krijgen inzicht in de basisprincipes van democratie en het nemen van beslissingen op een eerlijke en rechtvaardige manier.

DOELEN VOOR DE MIDDENBOUW (7 tot 9 jaar)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	1. Kinderen tonen respect voor democratische waarden zoals vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid. 2. Kinderen tonen een open geest en zijn bereid om verschillende standpunten te overwegen. 3. Kinderen tonen betrokkenheid bij de besluitvorming binnen de schoolgemeenschap.
Vaardigheid (kunnen)	1. Kinderen leren kritisch denken en analyseren van informatie en standpunten. 2. Kinderen ontwikkelen vaardigheden voor effectieve deelname aan democratische processen, zoals stemmen en debatteren. 3. Kinderen leren samenwerken en compromissen sluiten in een democratische context.
Kennis (kennen/weten)	1. Kinderen begrijpen de principes van democratie en de werking van een democratische samenleving. 2. Kinderen leren over de rechten en plichten van burgers binnen een democratisch systeem. 3. Kinderen begrijpen de rol van politieke instellingen en organisaties binnen hun samenleving.

DOELEN VOOR DE BOVENBOUW (10 tot 12 jaar)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	1. Kinderen tonen respect voor democratische waarden zoals vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid. 2. Kinderen tonen een open geest en zijn bereid om verschillende standpunten te overwegen. 3. Kinderen tonen verantwoordelijkheid en betrokkenheid bij de besluitvorming binnen de schoolgemeenschap.
Vaardigheid (kunnen)	1. Kinderen leren kritisch denken en analyseren van informatie en standpunten. 2. Kinderen ontwikkelen vaardigheden voor effectieve deelname aan democratische processen, zoals stemmen en debatteren. 3. Kinderen leren samenwerken en compromissen sluiten in een democratische context.
Kennis (kennen/weten)	1. Kinderen begrijpen de principes van democratie en de werking van een democratische samenleving. 2. Kinderen leren over de rechten en plichten van burgers binnen een democratisch systeem. 3. Kinderen begrijpen de rol van politieke instellingen en organisaties binnen hun samenleving.

5.3 Participatief Burgerschap

Meedoen in de maatschappij

Een belangrijk element van burgerschap is participatie. We leren onze leerlingen om actief betrokken te zijn op de samenleving, om mee te doen. Het is ons inziens belangrijk dat onze leerlingen participeren in andere organisaties, andere verbanden en andere gemeenschappen. Onze school is immers niet de enige plaats waar onze leerlingen waarden en normen meekrijgen. We voeden onze leerling samen met anderen op: it takes a whole village to raise a child!

Maatschappelijke thema's

Tevens springen wij als school in op duurzame maatschappelijke thema's alsook thema's die aan de orde van de dag zijn. Je kunt hierbij bijvoorbeeld denken aan: winter-/zomerpakketenactie en jaarlijkse goede doelen acties.

In ons schoolcurriculum in de bijlage zijn de leerdoelen terug te vinden voor leerjaar 1 t/m 8 waarmee wij toewerken naar ons einddoel zoals geformuleerd in hoofdstuk 4.

LEERDOELEN ONDERBOUW (4 tot 6 jaar)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	1. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in de wereld om hen heen. 2. Kinderen tonen enthousiasme voor het helpen van anderen en het bijdragen aan positieve verandering. 3. Kinderen tonen bereidheid om deel te nemen aan eenvoudige gemeenschapsactiviteiten, zoals het opruimen van de speelplaats.
Vaardigheid (kunnen)	1. Kinderen ontwikkelen samenwerkingsvaardigheden door samen te werken aan groepsactiviteiten. 2. Kinderen leren eenvoudige taken uit te voeren om anderen te helpen, zoals het delen van speelgoed of het helpen van een vriendje. 3. Kinderen oefenen met het nemen van kleine verantwoordelijkheden, zoals het helpen met het klaarmaken van de tafel tijdens de lunch.
Kennis (Weten/kennen)	1. Kinderen leren over het belang van samenwerking en solidariteit voor een hechte gemeenschap. 2. Kinderen begrijpen dat iedereen een rol kan spelen bij het helpen van anderen en het creëren van een positieve omgeving. 3. Kinderen krijgen inzicht in eenvoudige vormen van participatie, zoals stemmen bij het kiezen van een activiteit of spel.

LEERDOELEN MIDDENBOUW (7 tot 9 jaar)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	1. Kinderen tonen een gevoel van verantwoordelijkheid voor het welzijn van hun gemeenschap. 2. Kinderen tonen enthousiasme en bereidheid om actief deel te nemen aan gemeenschapsprojecten. 3. Kinderen tonen respect voor verschillende vormen van vrijwilligerswerk en betrokkenheid bij sociale initiatieven.
Vaardigheid (kunnen)	1. Kinderen ontwikkelen organisatorische vaardigheden om gemeenschapsprojecten te plannen en uit te voeren. 2. Kinderen leren effectief samenwerken met anderen bij het uitvoeren van sociale acties. 3. Kinderen ontwikkelen leiderschapsvaardigheden om anderen te inspireren en te motiveren.
Kennis (Weten/kennen)	1. Kinderen begrijpen het belang van vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid voor het welzijn van de samenleving. 2. Kinderen leren over verschillende sociale problemen en uitdagingen binnen hun gemeenschap. 3. Kinderen krijgen inzicht in de impact van hun participatie op het verbeteren van de levens van anderen en het bevorderen van sociale rechtvaardigheid.

LEERDOELEN BOVENBOUW (10 tot 12 jaar)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	1. Kinderen tonen een gevoel van verantwoordelijkheid voor het welzijn van hun gemeenschap. 2. Kinderen tonen enthousiasme en bereidheid om actief deel te nemen aan gemeenschapsprojecten. 3. Kinderen tonen respect voor verschillende vormen van vrijwilligerswerk en betrokkenheid bij sociale initiatieven.
Vaardigheid (kunnen)	1. Kinderen ontwikkelen organisatorische vaardigheden om gemeenschapsprojecten te plannen en uit te voeren. 2. Kinderen leren effectief samenwerken met anderen bij het uitvoeren van sociale acties. 3. Kinderen ontwikkelen leiderschapsvaardigheden om anderen te inspireren en te motiveren.
Kennis (Weten/kennen)	1. Kinderen begrijpen het belang van vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid voor het welzijn van de samenleving. 2. Kinderen leren over verschillende sociale problemen en uitdagingen binnen hun gemeenschap. 3. Kinderen krijgen inzicht in de impact van hun participatie op het verbeteren van de levens van anderen en het bevorderen van sociale rechtvaardigheid.

5.4 Digitaal burgerschap

Onze leerlingen maken niet alleen deel uit van onze maatschappij, maar ook van onze digitale maatschappij. En het laatste vraagt om effectief burgerschap. Dit aspect van burgerschap speelt met name een rol bij het gebruik van sociale media. Digitaal burgerschap betekent dat leerlingen bewust en verantwoord met (sociale) media leren omgaan. Ook bij het gebruik van Internet, mobiele telefoon en andere media dienen zij een goede, verantwoordelijke burger te zijn.

De website www.curriculum.nu wijst op de relatie burgerschap en digitale geletterdheid. Eén van de tien bouwstenen is digitaal samenleven. Kennisnet verdeelt digitale geletterdheid in vier onderdelen:

1. Informatie en verwerking
2. ICT-basisvaardigheden
3. Computational thinking
4. Mediawijsheid

In het kader van dit beleidsstuk gaat het ons m.n. om burgerschap en mediawijsheid. Op de website www.curriculum.nu staat de volgende toelichting: in de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende mediabronnen te gebruiken en ontdekken ze dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassenen hierbij van groot belang. In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van de wijze waarop media invloed hebben op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit neemt toe. Leerlingen leren gevaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.

Primair vraagt digitaal burgerschap om kennis en kunde. We moeten onze leerlingen laten kennismaken met en gebruik laten maken van nieuwe technologieën. En tegelijkertijd moeten we aandacht besteden aan bijpassend gedrag. Oftewel: wat kun je met sociale media? Hoe kun je die effectief inzetten? En hoe maak je op een correcte manier gebruik van deze (nieuwe) media? Een relatief nieuw element is de omgang met fake-news en de stortvloed aan meningen die je aantreft op het Internet en diverse sociale media. Op onze school vinden we het belangrijk om onze leerlingen te ontwikkelen tot kritische burgers, tot burgers die voortdurend afwegen wat past bij hun eigen ideeën

en die informatie met voldoende distantie kunnen analyseren.

Doelen digitaal burgerschap:

Onderbouw (4 tot en met 6 jaar)

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen begrip voor het belang van online veiligheid en privacy.
2. Kinderen tonen respect voor anderen in online interacties.
3. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in het leren over de mogelijkheden en gevaren van digitale technologie.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen leren eenvoudige regels en afspraken voor veilig internetgebruik.
2. Kinderen ontwikkelen basisvaardigheden voor het navigeren en gebruiken van eenvoudige digitale apparaten.
3. Kinderen leren eenvoudige strategieën om online informatie te zoeken en te evalueren.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat ze voorzichtig moeten zijn met persoonlijke informatie online en dat niet alles wat ze online zien waar is.
2. Kinderen leren over verschillende vormen van digitale media en hoe deze kunnen worden gebruikt om informatie te delen en met anderen te communiceren.
3. Kinderen krijgen inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van digitale technologie en het belang van verantwoordelijk gebruik.

Middenbouw (7 tot en met 9 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen respect voor online privacy en de rechten van anderen op het internet.
2. Kinderen ontwikkelen een kritische houding ten opzichte van online informatie en bronnen.
3. Kinderen tonen verantwoordelijkheid en ethisch gedrag in hun online interacties.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen digitale geletterdheid en kunnen effectief navigeren en informatie zoeken op het internet.
2. Kinderen leren digitale communicatievaardigheden, zoals e-mailen, chatten en online samenwerken.
3. Kinderen verwerven vaardigheden voor het veilig en verantwoordelijk gebruik van sociale media en online platforms.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen de risico's van online gedrag, zoals cyberpesten, sexting en identiteitsdiefstal.
2. Kinderen leren over de wetten en regels met betrekking tot online gedrag, zoals auteursrecht en cybercrime.
3. Kinderen krijgen inzicht in de rol van technologie in de moderne samenleving en de impact ervan op menselijk gedrag en relaties.

Bovenbouw (10 tot en met 12 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen respect voor online privacy en de rechten van anderen op het internet.
2. Kinderen ontwikkelen een kritische houding ten opzichte van online informatie en bronnen.
3. Kinderen tonen verantwoordelijkheid en ethisch gedrag in hun online interacties.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen digitale geletterdheid en kunnen effectief navigeren en informatie zoeken op het internet.
2. Kinderen leren digitale communicatievaardigheden, zoals e-mailen, chatten en online samenwerken.
3. Kinderen verwerven vaardigheden voor het veilig en verantwoordelijk gebruik van sociale media en online platforms.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen de risico's van online gedrag, zoals cyberpesten, sexting en identiteitsdiefstal.
2. Kinderen leren over de wetten en regels met betrekking tot online gedrag, zoals auteursrecht en cybercrime.
3. Kinderen krijgen inzicht in de rol van technologie in de moderne samenleving en de impact ervan op menselijk gedrag en relaties.

5.5 Solidariteit en diversiteit

Solidariteit

Binnen het burgerschapsonderwijs vinden we het belangrijk dat leerlingen leren om zich verantwoordelijk te voelen voor anderen en bij te dragen aan het algemeen belang. Vanuit het wettelijk kader werken we daarom gericht aan de ontwikkeling van sociale betrokkenheid en zorgzaamheid. Als school hebben we doelen opgesteld die passen bij onze werkwijze en visie, waarin kennis, houding en vaardigheden rondom solidariteit centraal staan. Deze zijn uitgewerkt in het schoolcurriculum, terug te vinden in de bijlage.

Diversiteit

In onze samenleving komen leerlingen voortdurend in aanraking met verschillende achtergronden, overtuigingen en leefwijzen. Binnen het wettelijk kader vraagt dit om aandacht voor inclusie en het omgaan met verschillen. Als school geven we hier invulling aan door doelgericht te werken aan bewustwording, respect en openheid. We hebben hiervoor doelen geformuleerd die aansluiten bij onze methode en context, met aandacht voor kennis, houding en vaardigheden. De uitwerking daarvan is opgenomen in het schoolcurriculum voor burgerschap (zie bijlage).

Doelen identiteit:

Onderbouw (4 tot en met 6 jaar)

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen trots en zelfvertrouwen in hun eigen identiteit en achtergrond.
2. Kinderen tonen respect voor de identiteit en achtergrond van anderen.
3. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in het verkennen en begrijpen van verschillende identiteiten.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen kunnen eenvoudige informatie over henzelf delen, zoals hun naam, leeftijd en familie.
2. Kinderen ontwikkelen de vaardigheid om gevoelens en emoties te uiten en te herkennen bij zichzelf en anderen.
3. Kinderen leren om te gaan met verschillen en overeenkomsten tussen henzelf en anderen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat mensen verschillende achtergronden, culturen en tradities hebben.
2. Kinderen leren over hun eigen familiegeschiedenis en culturele achtergrond.
3. Kinderen krijgen inzicht in hoe identiteit wordt gevormd door familie, omgeving en ervaringen.

Middenbouw (7 tot en met 9 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen zelfvertrouwen en trots in hun eigen identiteit en achtergrond.
2. Kinderen tonen respect voor de identiteit en achtergrond van anderen.
3. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in het verkennen en begrijpen van verschillende identiteiten.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen kunnen hun eigen gedachten en gevoelens over hun identiteit articuleren.
2. Kinderen ontwikkelen empathievaardigheden om de ervaringen van anderen te begrijpen en respecteren.
3. Kinderen leren assertieve communicatievaardigheden om op een positieve manier hun eigen identiteit uit te drukken.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat identiteit meer omvat dan alleen uiterlijke kenmerken, zoals cultuur, taal en tradities.
2. Kinderen leren over verschillende aspecten van identiteit, zoals gender, etniciteit, en religie, en hoe deze elkaar kunnen beïnvloeden.
3. Kinderen krijgen inzicht in hoe identiteit wordt gevormd door interacties met anderen en de bredere maatschappij.

Bovenbouw (10 tot en met 12 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen trots en zelfrespect voor hun eigen culturele achtergrond en identiteit.

2. Kinderen ontwikkelen een open houding ten opzichte van verschillende culturen en identiteiten.
3. Kinderen tonen begrip en respect voor de identiteit van anderen, ongeacht verschillen.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen vaardigheden om hun eigen culturele achtergrond te communiceren en te delen met anderen.
2. Kinderen leren interculturele communicatievaardigheden om effectief te communiceren met mensen van verschillende achtergronden.
3. Kinderen ontwikkelen zelfreflectievaardigheden om hun eigen identiteit en culturele achtergrond beter te begrijpen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over hun eigen culturele erfgoed, tradities en geschiedenis.
2. Kinderen verwerven kennis over verschillende culturen, tradities en gewoonten binnen en buiten hun gemeenschap.
3. Kinderen begrijpen hoe identiteit gevormd wordt door culturele, sociale en historische factoren.

Doelen solidariteit:

Onderbouw (4 tot en met 6 jaar)

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen medeleven en empathie voor anderen die het moeilijk hebben.
2. Kinderen tonen bereidheid om anderen te helpen en te ondersteunen.
3. Kinderen tonen respect voor het delen en samenwerken met anderen.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen leren hoe ze anderen kunnen troosten en hulp kunnen bieden wanneer dat nodig is.
2. Kinderen ontwikkelen samenwerkingsvaardigheden door samen te spelen en te werken aan groepsactiviteiten.
3. Kinderen leren eenvoudige manieren om vriendelijkheid en behulpzaamheid te tonen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat iedereen wel eens hulp nodig heeft en dat het belangrijk is om elkaar te ondersteunen.
2. Kinderen leren over eenvoudige vormen van solidariteit, zoals het delen van speelgoed of het helpen van een vriendje.
3. Kinderen krijgen inzicht in het gevoel van voldoening en verbondenheid dat voortkomt uit het helpen van anderen.

Middenbouw (7 tot en met 9 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen empathie en medeleven voor anderen die het minder goed hebben.
2. Kinderen tonen bereidheid om anderen te helpen en ondersteunen.
3. Kinderen tonen respect voor het delen en samenwerken met anderen.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen vaardigheden om anderen te ondersteunen in verschillende situaties.
2. Kinderen leren samenwerken met anderen om gemeenschappelijke doelen te bereiken.
3. Kinderen ontwikkelen communicatieve vaardigheden om effectief te luisteren naar anderen en hun behoeften te begrijpen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat solidariteit betekent dat we er voor elkaar zijn, vooral in moeilijke tijden.
2. Kinderen leren over sociale ongelijkheid en de impact ervan op individuen en gemeenschappen.
3. Kinderen krijgen inzicht in het belang van empathie en medeleven voor het creëren van een meer rechtvaardige samenleving.

Bovenbouw (10 tot en met 12 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen medeleven en empathie voor mensen die het minder goed hebben binnen hun gemeenschap.
2. Kinderen ontwikkelen een gevoel van verantwoordelijkheid om anderen te helpen en bij te dragen aan een rechtvaardigere samenleving.

3. Kinderen tonen bereidheid om solidair te zijn met kwetsbare groepen en op te komen voor hun rechten.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen vaardigheden om anderen te ondersteunen en te helpen in verschillende situaties.
2. Kinderen leren samenwerken met anderen om gezamenlijke doelen te bereiken en sociale initiatieven te ontplooiën.
3. Kinderen ontwikkelen leiderschapsvaardigheden om anderen te mobiliseren en acties te ondernemen voor sociale rechtvaardigheid.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over sociale ongelijkheid en de impact ervan op individuen en gemeenschappen.
2. Kinderen verwerven kennis over sociale rechtvaardigheid en de geschiedenis van solidariteitsbewegingen.
3. Kinderen begrijpen het belang van solidariteit en samenwerking voor het bevorderen van sociale verandering.

Doelen diversiteit:

Onderbouw (4 tot en met 6 jaar)

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen respect voor verschillen in uiterlijk, cultuur en achtergrond.
2. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in het leren over andere culturen en tradities.
3. Kinderen tonen acceptatie en inclusiviteit ten opzichte van anderen, ongeacht hun verschillen.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen interculturele communicatievaardigheden door middel van spel en interactie met leeftijdsgenoten.
2. Kinderen leren eenvoudige woorden en begroetingen in verschillende talen.
3. Kinderen leren hoe ze respectvol kunnen omgaan met verschillen en hoe ze anderen kunnen helpen dat ook te doen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat mensen verschillende talen, gebruiken en tradities hebben.
2. Kinderen leren over verschillende culturele feesten en vieringen en wat deze betekenen voor verschillende gemeenschappen.
3. Kinderen krijgen inzicht in het belang van diversiteit voor een inclusieve samenleving.

Middenbouw (7 tot en met 9 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen respect voor verschillen in cultuur, achtergrond en ervaring.
2. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in het leren over andere culturen en tradities.
3. Kinderen tonen acceptatie en inclusie ten opzichte van anderen, ongeacht hun verschillen.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen interculturele communicatievaardigheden om effectief te communiceren met mensen van verschillende achtergronden.
2. Kinderen leren conflicten oplossen en bemiddelen in interculturele situaties.
3. Kinderen ontwikkelen samenwerkingsvaardigheden in diverse en inclusieve groepsomgevingen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen begrijpen dat mensen verschillende tradities, gewoonten en overtuigingen hebben.
2. Kinderen leren over de waarde van diversiteit voor een inclusieve samenleving en de kracht die het met zich meebrengt.
3. Kinderen krijgen inzicht in de impact van vooroordelen, discriminatie en racisme op individuen en samenlevingen.

Bovenbouw (10 tot en met 12 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen respect en acceptatie voor diversiteit in etniciteit, religie, geslacht, seksualiteit en capaciteiten.
2. Kinderen ontwikkelen een nieuwsgierige en open houding ten opzichte van verschillende culturen,

tradities en levensstijlen.

3. Kinderen tonen bereidheid om te leren van anderen en hun eigen perspectief te verbreden.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen interculturele communicatievaardigheden om effectief te communiceren met mensen van verschillende achtergronden.

2. Kinderen leren conflicten oplossen en bemiddelen in interculturele situaties.

3. Kinderen ontwikkelen samenwerkingsvaardigheden in diverse en inclusieve groepsomgevingen.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over verschillende culturen, religies en tradities en de bijbehorende waarden en normen.

2. Kinderen begrijpen de impact van vooroordelen, discriminatie en racisme op individuen en samenlevingen.

3. Kinderen verwerven kennis over interculturele competentie en het belang ervan voor een inclusieve samenleving.

5.6 Algemene en culturele ontwikkeling

Wij vinden de algemene ontwikkeling van onze leerlingen van belang voor het goed functioneren in de samenleving. Algemene ontwikkeling is wat ons betreft van veel zaken genoeg weten (basiskennis) om een normaal, alledaags gesprek te kunnen voeren of een normale, alledaagse tekst te kunnen begrijpen. Er bestaat geen canon *Algemene ontwikkeling* en daarom moeten we zelf vaststellen wat we onze leerlingen willen meegeven in het kader van hun algemene ontwikkeling.

Wij zien algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. Ten aanzien van de brede ontwikkeling onderscheiden we het cognitieve, het creatieve, het sociaal-emotionele, het zintuiglijke en het motorische. Deze aspecten hangen met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar wederzijds.

Een belangrijk aspect m.b.t. de algemene (brede) ontwikkeling van onze leerlingen vinden wij de meer algemene culturele en creatieve ontwikkeling. En dat wel in de meest brede zin van het woord. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen beschikken over basiskennis met betrekking tot de literatuur, poëzie, beeldende kunst, schilderkunst, muziek, dans etc. Daarom hebben we zelf een school-canon vastgesteld: de leraren weten wat er per leerjaar minstens aan bod moet komen.

Doelen algemene en culturele ontwikkeling:

Onderbouw (4 tot en met 6 jaar)

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en respect voor verschillende culturen en tradities.

2. Kinderen tonen waardering voor diverse vormen van expressie, zoals kunst, muziek en dans.

3. Kinderen tonen zelfvertrouwen en trots in het ontdekken van nieuwe dingen en het leren van nieuwe vaardigheden.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen creatieve vaardigheden door middel van knutselen, tekenen en experimenteren met verschillende materialen.

2. Kinderen leren eenvoudige muzikale ritmes en bewegingen en kunnen deelnemen aan eenvoudige dansactiviteiten.

3. Kinderen ontwikkelen hun fijne en grove motoriek door middel van spel en beweging.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over verschillende culturele feesten en tradities en begrijpen hun betekenis voor verschillende gemeenschappen.

2. Kinderen krijgen kennis over bekende kunstenaars, muzikanten en andere culturele figuren en hun bijdrage aan de samenleving.

3. Kinderen krijgen inzicht in de natuurlijke en sociale wereld om hen heen door middel van observatie, verhalen en ervaringen.

Middenbouw (7 tot en met 9 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in verschillende vormen van kunst, cultuur en geschiedenis.
2. Kinderen ontwikkelen respect voor culturele diversiteit en waardering voor verschillende artistieke expressies.
3. Kinderen tonen trots en zelfvertrouwen in hun eigen culturele achtergrond en identiteit.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen creatieve vaardigheden door middel van kunst, muziek, dans en theater.
2. Kinderen leren kritisch te kijken en te luisteren naar kunst en culturele uitingen.
3. Kinderen verwerven vaardigheden voor cultureel bewustzijn en interculturele communicatie.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over de geschiedenis en tradities van verschillende culturen en samenlevingen.
2. Kinderen begrijpen de rol van kunst en cultuur in het vormgeven van identiteit en samenleving.
3. Kinderen krijgen inzicht in de waarde en betekenis van cultureel erfgoed en culturele diversiteit voor de samenleving.

Bovenbouw (10 tot en met 12 jaar):

Houding/attitude (doen)

1. Kinderen tonen nieuwsgierigheid en interesse in verschillende vormen van kunst, cultuur en geschiedenis.
2. Kinderen ontwikkelen respect voor culturele diversiteit en waardering voor verschillende artistieke expressies.
3. Kinderen tonen trots en zelfvertrouwen in hun eigen culturele achtergrond en identiteit.

Vaardigheden (kunnen)

1. Kinderen ontwikkelen creatieve vaardigheden door middel van kunst, muziek, dans en theater.
2. Kinderen leren kritisch te kijken en te luisteren naar kunst en culturele uitingen.
3. Kinderen verwerven vaardigheden voor cultureel bewustzijn en interculturele communicatie.

Kennis (Kennen/weten)

1. Kinderen leren over de geschiedenis en tradities van verschillende culturen en samenlevingen.
2. Kinderen begrijpen de rol van kunst en cultuur in het vormgeven van identiteit en samenleving.
3. Kinderen krijgen inzicht in de waarde en betekenis van cultureel erfgoed en culturele diversiteit voor de samenleving.

6 Burgerschapsonderwijs op onze school

6.1 Ons schoolcurriculum

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Natuurlijk komt burgerschap aan bod bij diverse andere vakken en vak onderdelen. Omdat wij burgerschapsonderwijs net als rekenen en taal tot de basisvaardigheden behoort, kiezen we daarnaast (en vooral) voor een longitudinale, planmatige en gestructureerde aanpak. De wet introduceert wat dat betreft de begrippen: doelgericht, samenhangend en herkenbaar. Die termen vormen ons uitgangspunt van denken. In de bijlage is ons volledige schoolcurriculum te vinden, waarin zowel onze leerdoelen, het aanbod én de toetsing verwerkt staan.

Onze school heeft haar visie en de (school)doelen voor *Burgerschap* vastgesteld (zie hoofdstuk 4, *Ons Schoolconcept*). Het is aan de leraren (de professionals) om invulling te geven aan de vastgestelde kern- en schooldoelen. Zij weten als geen ander wat hun leerlingen nodig hebben, wat aansluit bij hun belevingswereld en wat er speelt en leeft m.b.t. actuele ontwikkelingen en wat er relevant is. De leraren zetten methodes, middelen en materialen in om de leerdoelen te realiseren. Zij zorgen voor werkvormen die passen bij de (ontwikkelingsfase van de) leerlingen en zij zorgen voor actieve betrokkenheid. En tenslotte zorgen zij voor oefensituaties (trainingen) gericht op de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en gericht op de ontwikkeling van de vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties.

De leraren van onze school gebruiken de methode PBS voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (groep 1 t/m 8). Deze methode komt wekelijks aanbod. **Positive Behaviour Support** (PBS) zorgt op onze school voor een omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. Dat begint bij het gezamenlijk formuleren van de waarden die de school belangrijk vindt. Wij werken met gedragsregels binnen onze school. We benoemen helder het gedrag dat past bij deze waarden en leren het de kinderen actief aan. Adequaat gedrag wordt hierna systematisch positief bekrachtigd. Hiermee wordt een veilig en positief schoolklimaat gecreëerd, waarin elke leerling optimaal kan profiteren van het geboden onderwijs. De leerlingen zijn zich bewust van hun eigen leerproces. Ze hebben zelf inzicht in en invloed op hun eigen ontwikkeling.

Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling met **Kindbegrip** (ParnasSys). Kindbegrip bestaat uit 2 onderdelen: sociaal-emotioneel leren (SEL) en de monitor sociale veiligheid (MSV). Deze onderdelen geven zicht op de onderwerpen: sociaal-emotionele ontwikkeling en sociale veiligheid.

Op schoolniveau (werkgroep Burgerschap) wordt vastgesteld welke maatschappelijke vraagstukken in een bepaald jaar worden behandeld. Burgerschap richt zich op mensen dichtbij én ver(der) weg. Het gaat om personen en groepen die niet altijd concreet zijn, denk bijv. aan mensen uit andere samenlevingen, met andere maatschappelijke posities en met andere ideeën.

Naast PBS maken wij gebruik van de methode Blink Wereld (vakgericht) voor Aardrijkskunde, Geschiedenis en Natuur & Techniek. Het is een complete leerlijn wereldoriëntatie voor groep 1 t/m 8, waarin de burgerschapsdoelen integraal onderdeel uitmaken van de methode. De burgerschapscompetenties (kennis, vaardigheden en houding) worden in samenhang aangeboden met de inhoud van de vakgebieden Mens en Natuur en Mens en Maatschappij. Daarmede maken wij gebruik van een Jaarkalender Burgerschap, waarin diverse maatschappelijke kwesties aan de orde komen, bijv. Prinsjesdag, Dierendag, Verkiezingen, Week van het Respect, Mediawijsheid etc. *In de komende periode ligt onze focus op het verhelderen van de burgerschapsdoelen in onze overige methoden.*

6.2 Toetsing en afsluiting

De leerdoelen voor burgerschap worden gedurende de schoolloopbaan doelgericht gevolgd en waar mogelijk geëvalueerd. We toetsen de ontwikkeling van leerlingen op het gebied van kennis, houding en vaardigheden op een manier die past bij de aard van burgerschapsonderwijs: betekenisvol, contextgericht en afgestemd op de praktijk. De wijze van toetsing en de momenten van afsluiting zijn vastgelegd in het schoolcurriculum voor burgerschap, zoals opgenomen in de bijlage.

6.3 De School als oefenplaats

Het Onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft in de standaard Schoolklimaat (VS2) de eisen m.b.t. het schoolklimaat. Het schoolklimaat moet bijdragen aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. De omschrijving van de basiskwaliteit zegt: de school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats voor de ondersteuning van de sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen de leerlingen ervaring op met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving.

Ons schoolklimaat is open en veilig, met oog voor diversiteit. Wij waarderen verschillen en er is ruimte voor verschillende meningen. We gaan respectvol om met mensen die anders denken en/of anders doen. Ons schoolklimaat is veilig en open genoeg om je opvattingen kenbaar te maken, open en veilig om te zijn wie je bent, of wie je wil zijn. We leren onze leerlingen om respect te hebben voor meningen die afwijken van de eigen mening, we leren ze zelf een mening te hebben, en daarvoor te staan. Om dit alles te realiseren hanteren we bij ons op school gedragsregels. We besteden tijd aan het (in)oefenen van de gedragsregels, en de leerlingen worden begeleid bij het zo mogelijk zelf oplossen van problemen en conflictjes. De medewerkers vertonen voorbeeldgedrag. Zij maken door hun gedrag, hun houding en hun vaardigheden de visie van de school op burgerschap zichtbaar, ze laten aan de leerlingen zien hoe het hoort.

Het oefenen van de sociale en maatschappelijke competenties komt aan bod in ons curriculum en daarnaast uiteraard in de praktijk van alledag. Specifiek vormt onze school een oefenplaats voor de sociale en maatschappelijke competenties in de lessen, de groepsvergaderingen en de leerlingenraad.

De leerlingenraad

Een leerlingenraad is een groep van enthousiaste vertegenwoordigers gekozen uit en door de leerlingen van de school, die zich inzet voor een goede en prettige gang van zaken op de school. In het geval van De Schatkist gaat het om leerlingen uit de groepen 5 t/m 8. Het is belangrijk dat de school luistert naar wat leeft onder de leerlingen. De leerlingenraad praat daarom regelmatig met een (of meerdere) vertegenwoordiger(s) van de school over onderwerpen die voor allen van belang zijn. De leerlingenraad komt vooral met praktische plannen en voorstellen. De voorzitter van de raad bespreekt deze met het team. We kijken altijd of het praktisch uitvoerbaar is, zowel financieel als wat regelgeving betreft. Mochten er problemen zijn, dan wordt de leerlingenraad zelf geacht daar oplossingen voor aan te dragen. De leerlingen leren op die manier om realistische voorstellen te maken. En natuurlijk voorstellen die draagvlak hebben, want dat is waar het in een democratisch gekozen stelsel om gaat.

Kandidaatstelling en verkiezingen

De kinderen in de groepen 5 t/m 8 worden door een afgevaardigde vanuit het team en de groepsleerkracht geïnformeerd over het opzetten van een leerlingenraad. Ze krijgen informatie over de werkwijze van de leerlingenraad en wat het voor hen kan betekenen. Vervolgens wordt binnen de eigen groep gevraagd wie zich kandidaat wil stellen. Belangstellende kinderen melden dit aan de groepsleerkracht. Nadat zij zich kandidaat hebben gesteld, gaan zij een verkiezingsprogramma maken en proberen stemmen te winnen door hun programma kenbaar te maken aan de andere kinderen van de eigen groep. De verkiezingscampagne duurt één week. In de jaarplanning van de school wordt een dag opgenomen (in september), waarop de verkiezingen worden gehouden. De kinderen brengen per groep (digitaal) een stem uit via een (online) stemformulier. Het (digitale) systeem is zo ingericht dat stemmen anoniem plaatsvindt.

Vergaderen

De vergaderingen van de leerlingenraad vinden tijdens schooltijd, op donderdag van 11.00u tot 12.00u plaats in de koffiekamer.

In de leerlingenraadsvergadering zijn verschillende rollen te onderscheiden:

- Voorzitter: De voorzitter is een volwassene (afgevaardigde vanuit het team) of een leerling uit de bovenbouw (groep 7/8). De eerste vergadering zal worden geleid door een afgevaardigde vanuit het team én directie. De overige vergaderingen zal directie niet aansluiten.

- De notulist: De notulist maakt een (beknopt) verslag van de besproken onderwerpen.
- De leden: De leden zijn de vertegenwoordigers van de (brede) school die geen voorzitter of notulist zijn.
- Vaste begeleider: Een afgevaardigde vanuit het team zal de vaste begeleider zijn van de leerlingenraad. Deze persoon heeft korte lijntjes met de directie van de school. De notulen van de leerlingenraad zullen bij dit overleg (eens in de zes weken) besproken worden.

De leerlingenraadsvergadering kenmerkt zich door een vaste structuur met vaste agendapunten. De kinderen krijgen de eerste vergadering uitleg over vergaderen. Iedereen krijgt voorafgaand aan de vergadering de agenda en eventuele notulen/afspraken van de voorgaande vergadering toegestuurd.

Leerlingen die deelnemen aan de leerlingenraad werken vanuit de centrale waarden en normen die binnen de organisatie gelden. Deze zijn:

- "Wij denken niet alleen aan onszelf, maar komen op voor de belangen van alle kinderen hier op De Schatkist."
- "Wij houden ons aan de regels en zetten ons zo actief mogelijk in bij de leerlingenraad".

Waarover kan de leerlingenraad vergaderen?

- De leerlingenraad hangt een ideeënbus op, de ideeën worden besproken.
- De leerlingenraad neemt ideeën mee vanuit de klas.
- Leden van de leerlingenraad worden aangesproken op nieuwe ideeën.
- Leden van de leerlingenraad komen zelf met ideeën.
- Punten vanuit de leerlingenraad kunnen meegenomen worden naar de ouderraad, de medezeggenschapsraad of het team.
- Het gebruik en de inrichting van het schoolplein.
- Schoolafspraken-/regels.
- Invulling (aanvulling) geven aan schoolse projecten.
- Bevindingen bij het gebruik van lestemethodes.
- Adviseren bij allerlei werkgroepen (o.a. TSO) en festiviteiten.

Zo maken we samen school voor en door kinderen!

6.4 Ons Aanbod

Ons aanbod voor burgerschap is samengesteld uit de inhoud vanuit methodes, maar ook vanuit verschillende activiteiten. Het aanbod is gegeneraliseerd vanuit de formulering van onze leerdoelen in het hoofdstuk **uitwerking leerdoelen bouwstenen** en sluit daarmee aan op wat wij de leerlingen willen leren. Doordat dit in afstemming op elkaar is zorgen wij voor samenhang in ons burgerschapsprogramma in de meest brede zin van het woord.

Methodische inhoud: zie bijlage.

Overige activiteiten: zie bijlage.

Bijlage:

Bijlage 1: Jaarkalender burgerschap 2025-2026

Bijlage 2: Blink Wereld vakgericht en burgerschap

7 Kwaliteitszorg

7.1 Algemeen

Vanuit MOVARE hebben wij een aantal kwaliteitsindicatoren waar wij naar streven:

- Alle scholen beschikken over een missie en visie op burgerschap.
- Alle scholen hebben de sociale en maatschappelijke competenties vastgesteld
- Alle scholen hebben de doelen voor burgerschap per leerjaar/bouw vastgesteld
- Alle scholen hebben de leerdoelen en aanbod (bijbehorende activiteiten) vastgelegd in een curriculum
- Alle scholen hebben vastgelegd op welke wijze de leerdoelen worden getoetst
- Alle scholen hebben vastgelegd op welke wijze het aanbod wordt gemeten en geëvalueerd
- Alle scholen vormen aantoonbaar een oefenplaats voor burgerschap en hebben dit in hun aanpak beschreven
- Alle scholen beschikken over een beleidsdocument burgerschap in MSP waarin bovenstaande is uitgewerkt

7.2 Kwaliteitscyclus en monitoring

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of deze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, visie, kernwaarden en doelen voor burgerschap vastgesteld. Iedere bouwsteen is nader uitgewerkt in leerdoelen en voorzien van daarbij passend aanbod.

Om systematisch en doelgericht te werken aan het meten en verbeteren van de leerresultaten op het gebied van burgerschap werken wij opbrengstgericht. Dit doen we aan de hand van het 4D-model:

- Data: We verzamelen relevante gegevens via metingen en observaties om zicht te krijgen op de leerresultaten.
- Duiden: We analyseren de verzamelde data om te begrijpen wat deze ons zeggen over de ontwikkeling van leerlingen.
- Doelen: Op basis van de analyse stellen we concrete doelen vast die gericht zijn op de verbetering van de leerresultaten.
- Doen: We vertalen deze doelen naar gerichte acties binnen het onderwijsaanbod. Daarnaast beschikken we over een aantal kwaliteitskaarten die de doelen beschrijven voor een specifiek thema of deelaspect:

Om de kwaliteit te borgen, werken wij MOVARE breed met een kwaliteitskaart burgerschap. Daarnaast hanteren wij nog een aantal school specifieke kwaliteitskaarten die ook bijdragen aan het behouden van een goede monitoring op ons burgerschapsonderwijs. te noemen:

- De kwaliteitskaart Sociaal-emotionele ontwikkeling (& PBS)

We meten de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs op de volgende manieren (zie ook onze meerjarenplanning):

- Meting Basiskwaliteit (2 per 4 jaar)
- WMK-Meting Goed Burgerschap MOVARE (1x per 4 jaar)
- Vragenlijst Burgerschap Leerlingen (1x per jaar)
- Sociale ontwikkeling (1 x per jaar via Kindbegrip)
- Vragenlijst Veiligheid Leerlingen (1 keer per jaar): gegevens worden aangeleverd bij de inspectie

Op basis van de uitslagen stellen we actiepunten vast. De gekozen actiepunten worden opgenomen in het jaarplan of in het schoolplan.

7.3 Publieke verantwoording

In het Onderzoekskader (2021) van de Inspectie van het Onderwijs staat SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog. In dat kader evalueren we jaarlijks het thema *Burgerschap* onder leiding van de werkgroep *Burgerschap*. In het kader van 'dialoog' bespreken we de uitkomsten van zelfevaluaties, vragenlijsten (zie Kwaliteitszorg), onze analyses en de voorgenomen acties met ons

bestuur en de MR. In ons jaarplan en onze schoolgids leggen we verantwoording af over onze activiteiten met betrekking tot burgerschap. Het jaarplan en de schoolgids worden gepubliceerd op onze website. Daardoor is al de informatie beschikbaar voor alle ouders/verzorgers van de school.

In het schoolplan en de schoolgids hebben we onze missie, visie en doelen opgenomen. In het schoolplan staat ook vermeld hoe we zorgdragen voor een kwaliteitscultuur en een oefenplaats waarin de basiswaarden centraal staan. Tenslotte geeft het schoolplan inzicht in de monitoring van burgerschap, informatie over de ondersteuning en facilitering van de leraren en de actiepunten voor de komende jaren. In de schoolgids geven we de uitslagen van metingen (op hoofdlijnen), de actiepunten naar aanleiding van de metingen en de evaluatie van de uitgevoerde actiepunten.

7.4 De module Burgerschap

In ons schoolplan hebben we op hoofdlijnen alle wettelijke zaken m.b.t. burgerschap beschreven. We verwijzen daar steeds naar de *Module Burgerschap* die we gebruiken (Mijn Schoolplan). De werkgroep *Burgerschap* is eigenaar van deze module. Eén keer per jaar (juni) wordt de inhoud van de module aangepast als dat noodzakelijk is. Daarna volgt in alle gevallen een (evaluatie) gesprek met het team.

8 Taakverdeling

8.1 Organisatie (wie doet wat)

Het realiseren van burgerschapsonderwijs vraagt veel van ons team en daarom om een heldere taakverdeling. De onderstaande tabel geeft een overzicht van wie wat doet en wanneer. Op dit moment is het MT (directeur en directeur in opleiding) eigenaar van het activiteitenoverzicht. Het MT zorgt ervoor dat de taken tijdig en naar behoren worden uitgevoerd. In de toekomst komt dit bij de nog op te richten werkgroep Burgerschap te liggen.

Wat	Wie	Wanneer
Meting Basiskwaliteit	Directeur	1 x per twee jaar (april)
Afname Kindbegrip	IB-er	1 x per jaar (oktober)
Afname Vragenlijst Veiligheid Leerlingen	IB-er	1 x per jaar (april)
Dialog met bestuur en MR	Directeur	Mei
Burgerschap en jaarplan	Directeur	Juni
Burgerschap en schoolgids	Directeur	Juni
Invullen van het curriculum	Leraren	Cursusjaar
Bijhouden map Burgerschap	Leraren	Cursusjaar
Evaluatie Burgerschap	Werkgroep en Team	Juni

8.2 Taakomschrijving

Taakomschrijving

Onze school heeft ervoor gekozen om burgerschap te beleggen bij een coördinator burgerschap/een werkgroep. Hierin houden wij de volgende taakomschrijving aan waar de coördinator/werkgroep uitvoering aan geeft.

Taken coördinator (Dionne Knops)/werkgroep: zie organisatie (wie doet wat).